

LATTE bestellen,
STRAATARTIESTEN
bewonderen,
SHOPPEN

Londen

De wereld
leek
grenzeloos

Het rijke leven

GELOOF
EN
GELD

»VERY SPICY«

HET OOG
VAN DE
MILLENNIUM-
WISSELING

ARCHITECTUUR OP DE
SPITS GEDREVEN

Niet voor angsthazen!

MET
UITNEEMBARE
KAART

Londen

Uitgeverij ANWB

Inhoud

Het belangrijkste eerst

Dit is Londen

Londen in cijfers

Wat is waar?

Kodakmoment

Outdoor Living

Street art is geaccepteerd

Splash!

Het kompas van Londen

15 manieren om je onder te dompelen in de stad

- 1 Sightseeing per lijnbus – **van East End naar het westen**
- 2 Centrum van de macht – **City of Westminster**
- 3 Kroningskerk en nationaal monument – **Westminster Abbey**
- 4 Groeten uit Italië – **Covent Garden**
- 5 Een geheel eigen kosmos – **Soho en Londens Chinatown**
- 6 De schatkamer van het Empire – **het British Museum**
- 7 Kerk en financiën – **St Paul's Cathedral en City of London**
- 8 Van armenhuis tot hippe wijk – **Whitechapel**
- 9 Gruwelen, glans en glitter – **de Tower of London**
- 10 Tussen traditie en moderne tijd – **South Bank**
- 11 Uitzicht rondom – **het London Eye**

12 Een reis door de kunst – **Tate Britain en Tate Modern**

13 Speelplaats van mooie en rijke mensen – **King's Road**

14 Geluid, kleur, blijdschap – **Camden Market**

15 Over de Theems – **van Westminster naar Greenwich**

Museumlandschap van Londen

Town houses en paleizen

Bijna landelijk – Hampstead

Pauze, even rebooten

Overnachten

Eten en drinken

Winkelen

Uitgaan

Reisinformatie

Hoe zegt u?

Register

Fotoverantwoording

Colofon

Herinner je je deze nog?

Het belangrijkste eerst

Londens wilde kant

De Primrose Hill is een groene heuvel aan de noordzijde van Regent's Park (zie ook). Je kijkt er prachtig uit over de stad. In de stilte van de avond kun je de leeuwen in de nabijgelegen Zoo horen brullen. Sluit je ogen en droom weg!

Pure romantiek!

Ga eens de Waterloo Bridge op! Geen andere brug in Londen biedt net zo'n sprookjesachtig uitzicht. Schilders als Monet, Turner en Whistler konden niet genoeg krijgen van het afwisselende kleurspel en slaagden erin de zeldzame transparantie van de lucht voor het nageslacht vast te leggen.

Het centrum van de stad

Dat is voor de meeste Londenaren Leicester Square (spreek uit: Lester, E 3). Op zwoele zomeravonden lijkt half Londen hier voorbij te komen. Sinds het nabijgelegen Trafalgar Square voetgangersgebied werd, ontwikkelt ook dit plein zich tot centrale ontmoetingsplaats. Niet alleen tijdens demonstraties en kunsthappenings, maar ook voor buitenlanders in een grote stad.

Culturbolwerk

Een *barbican* is een middeleeuws verdedigingswerk en zo komt dit woonblok in de City of London ook op je over. Laat je er niet door afschrikken! Het complex heeft zijn eigen charme. Bovendien biedt het Barbican Centre (K 1, www.barbican.org.uk) een veelzijdig cultureel programma op het allerhoogste niveau.

Het Verre Oosten in East London

Op slechts enkele passen van Aldgate East Station kun je je onderdompelen in een andere wereld. De Whitechapel Street Market is vooral bedoeld voor Pakistaanse en Bengaalse inwoners van de stad. Hier staat ook de grote East London Mosque.

Een lekker potje schelden

Sinds juli 1872 mag elke burger zich zonder aanmelding vooraf op Speakers' Corner (B 3) over elk thema wat hij wil uiten. Vaak spreken er op de betreffende hoek in Hyde Park gekken en verwarde mensen, maar soms ook mensen met een echte missie, zoals tegenwoordig voor- en tegenstanders van Brexit.

Overzicht

Aan de noordoever van de Theems schieten verscheidene kantoortorens de Londense hemel in – de meeste met een panoramarestaurant en een uitzichtterras. Voor een onvergetelijk uitzicht – ongeacht het weer – raad ik de prachtige Sky Garden aan op de Walkie-Talkie (zie ook, 20 Fenchurch Street, <https://skygarden.london>). Een bezoek aan het uitzichtplatform is gratis; een kaartje moet online worden

gereserveerd.

Een soort geheime tip

In de Holly Bush Pub (22 Holly Mount, NW3 6SG) in Hampstead kom je maar weinig toeristen tegen. Als je er binnengaat, begrijp je meteen waarom de Londenaren zo gek zijn op hun *local* om de hoek.

Met de boot naar de markt

Van Little Venice in het stadsdeel Maida Vale kun je met een *narrow boat* van Jason's Trip (www.jasons.co.uk) in alle rust door Regent's Park naar Camden Market (zie ook) varen.

Londen is al vele jaren mijn thuishaven. Ik houd van de mensen, hun humor, hun zelfspot, hun levenshouding. Ik blijf het fascinerend vinden dat deze stad voortdurend in beweging is en nieuwe invloeden snel in eigen ideeën omzet. Dat het uit eten gaan in Londen nu ook een waar genoegen is, heeft het leven aan de Theems voor mij perfect gemaakt.

Vragen? Ideeën?

Laat het me weten! Mijn adres bij de ANWB:

@ anwbmedia@anwb.nl

Dit is Londen

Als je vanaf de luchthaven een taxi naar de stad wilt nemen, moet je je niet door de eerste aanblik in verwarring laten brengen. De *black cabs*, die netjes op een rij voor de *arrivals hall* staan te wachten, zien er misschien oud uit, maar zijn doorgaans gloednieuw. Hun historische look bedriegt. De vorige generatie was misschien eleganter, maar de moderne taxivloot heeft zich duidelijk op het traditionele design geïoriënteerd. Net als zoveel in het Verenigd Koninkrijk en natuurlijk ook in de hoofdstad.

De traditie verplicht

Natuurlijk is Londen een moderne metropool, een plaats voor vandaag en morgen. En toch is de stad erop gericht ook achterom te kijken en het oude in ere te houden. Terwijl in de City en op het Isle of Dogs moderne wolkenkrabbers omhoogschieten, heerst in de zijstraten van Chelsea en Hampstead een bijna dorpse rust. Het dorpse karakter van de voorsteden hoort bij Londen, net als de tot chique studio's verbouwde paardenstallen in de Mews van Knightsbridge of de hypermoderne appartementencomplexen van staal en glas in de Holland Street van Southwark. Ook Rules, het oudste restaurant van Londen, staat op maar enkele passen afstand van een vestiging van de populaire Nandos-keten. Of neem de BBC, de oudste radiozender ter wereld. Het Old Broadcasting House, dat als de boeg van een schip in Regent Street uitsteekt, handhaaft zich naast het ultramoderne New Broadcasting House, dat de grootste Newsroom ter wereld heeft. Ook het toerisme heeft de stad veranderd. Het zijn echter vooral buitenlandse investeerders die het grote geld de metropool in laten stromen. Buitenlanders kopen onroerend goed voor prijzen die geen Londenaar zich kan veroorloven. Zo ontstaat rond de stilgelegde kolencentrale Battersea een nieuwe wijk met dure luxeappartementen, zitten in de pakhuizen aan de haven nu chique lofts en zijn de weinige overgebleven havenkroegen in deftige gastropubs veranderd.

Overal is wel stedelijk groen te vinden

Als je door de stad slentert, lijkt het wel alsof er alleen nog maar gebouwd wordt. Overal en altijd. Waar je ook kijkt, zie je beton, staal en glas uit de grond omhoogschieten. Blijft er nog wel plaats over om adem te halen? Een blik op de stadsplattegrond laat echter zien dat Londen een stad van parken en tuinen is.

Er zijn er maar liefst drieduizend – van groot tot reusachtig, van klein tot piepklein. 8 miljoen bomen zorgen voor een gezond stadsklimaat. Een enorm bos? Ja, dat klopt! Sinds 2014 heeft de metropool aan de Theems zelfs boswachters in dienst. Deze melden enthousiast dat je dwars door de stad kunt wandelen, van zuid naar noord, en steeds weer beboste gebieden passeert, waar niet alleen vossen en hazen leven. Nou ja, vossen zijn niet echt een bewijs voor het bestaan van natuurlijke bossen. Je vindt ze ook midden in Londen. Vaak lopen ze niet eens voor je weg, maar kijken je ondeugend aan. Er zouden er inmiddels zo'n tienduizend zijn.

Direct na kantoortijd ontmoeten Londenaren en toeristen elkaar in de schilderachtige pubs van West End.

De verenigde naties van Londen

Londen herken je vooral aan zijn inwoners, die van over de hele wereld komen. De eerste Indiërs zochten in de 14e eeuw hun toevlucht in Engeland. Het waren Roma, afstammelingen van de nomadenstammen in het noordwesten van het subcontinent. Het zouden er tienduizend zijn. Later volgden vele duizenden *Asians* – uit India, Pakistan, Bangladesh en Sri Lanka. Alleen al in 1972 kwamen er 28.000 Indiërs uit Oeganda, uitgewezen door Idi Amin. Rond honderdduizend Joden vluchtten tussen 1880 en 1914 voor de pogroms in Rusland en Polen naar het Britse koninkrijk. In 1901 telde men in het hele land precies 545 Chinezen, nu zijn het er meer dan 125.000 alleen in Londen. Ik zou nog bladzijdenlang kunnen doorgaan, maar één getal zegt alles: de kinderen op de Londense basisscholen spreken ongeveer 250 verschillende moedertalen. Laten we de immigranten niet vergeten die in het koninkrijk betere kansen op

werk en levensomstandigheden zochten. En de mensen die erheen trokken omdat hen het land, en vooral Londen, zo goed beviel. In de afgelopen tijd waren daar honderdduizenden burgers uit de EU-landen bij. De Londenaren hadden geen bezwaar, maar in de provincie waren de mensen er niet altijd blij mee. Dat blijkt dan ook uit het resultaat van het referendum over Brexit – het afscheid van Groot-Brittannië van de EU. In Engeland stemde 53,4 % voor, in Wales 52,5 %. Londen liet zien dat het een wereldstad is: 40,1 % stemde voor Brexit, 59,9 % tegen. Tot ieders schrik heeft de provincie gewonnen. De uitslag bevestigde wat velen van ons al wisten: Londen is een onafhankelijke staat binnen het land. De stad is trots op zijn veelzijdigheid en wil die niet opgeven. In weerberichten uit de jaren 30 van de 20e eeuw kon je lezen: Mist boven het Kanaal, afgesneden van het continent. Aan de weersomstandigheden kan het huidige dilemma echt niet worden toegeschreven!

Londen in cijfers

2

burgemeesters – een mayor van de Greater London Authority en een lord mayor voor de autonome City of London.

13

procent van alle inwoners van de Britse eilanden wonen in Londen.

13,76

ton weegt de grote klok in de Elizabeth Tower, beter bekend als de Big Ben.

32

districten, de 'boroughs', en de City of London vormen samen het stadsgebied Greater London, dat uiteenvalt in Inner London, met twaalf 'boroughs' plus City, en Outer London.

8.600.000

inwoners en daarmee na Parijs (9,9 milj.) de op een na grootste stad van Europa.

74

kilometer lang is de langste subwaylijn van Londen, de Central Line. Met 2,5 km is de Waterloo and City Line de kortste.

100

toiletten, 36 badkamers en een hydraulische lift waren de grote luxe van het Langham Hotel bij de opening in 1865.

140

meter boven de zeespiegel ligt Hampstead, de hoogste heuvel van de stad en met het reusachtige park Hampstead Heath een populaire weekendbestemming voor Londenaren.

150

jaar bestaat de Londense subway in 2013. Hij is de oudste ter wereld.

1572

vierkante kilometer stadsoppervlak, het grootste in heel Europa.

2017

of 2016 jaar is het geleden dat Boudicca, koningin van de Iceni, het Romeinse Londinium verwoestte. Zij geldt als de eerste Britse heldin. Haar standbeeld staat op de linkeroever van de Theems, recht tegenover de Big Ben.

16.309

restaurants zouden er in Londen zijn.

22.500

'black cabs' rijden je waar je maar heen wilt in Londen.

3.800.000

Londenaren zijn zwart of stammen af van etnische minderheden. Dat is 44 % van de stadsbevolking.

17.500.000

buitenlandse bezoekers kwamen in 2015 naar Londen.

220.000.000

pound sterling kostte de renovatie van het Savoy. Zoveel had geen enkel hotel in Groot-Brittannië ooit aan een facelift gespendeerd.

55,2
meter gaat het in het
metrostation Hampstead
omlaag – een Londens
record.

11.800.000.000

pound sterling werd er in 2015 door buitenlandse bezoekers in Londen uitgegeven.

Wat is waar?

Tijdens de landing vallen meteen de eerste, zich steeds herhalende huizenrijen op. Hoe meer het toestel de luchthaven nadert, hoe dichter het netwerk van lijnrechte straten wordt, dat zich tot aan de horizon lijkt uit te strekken. Greater London beslaat een gebied van 1572 km². Londen, een stad zonder begin of einde.

Eerste oriëntering

In de zee van huizen vallen wel enkele herkenningspunten op. Daar ligt de **Theems**, de rivier die zich door de stad heen slingert. Van oost naar west gemeten strekt de stad zich 65 km langs de rivier uit. Daar zijn de grote en kleine **parken**. In totaal komen de groengebieden neer op een oppervlak van maar liefst 80 km², meer dan een kwart daarvan komt toe aan de zes koninklijke parken, die door de monarchen zijn aangelegd. Te herkennen zijn ook het **oude havengebied**, de **Tower Bridge** (M 4), wolkenkrabber **The Shard** (L 4), **St Paul's Cathedral** (J 2), de **Big Ben** (F 5) en **Buckingham Palace** (D 5), het belangrijkste paleis van de Britse koningen.

Het middelpunt van Londen

Charing Cross (F 4) is officieel het middelpunt van Londen en – zoals zoveel in Engeland – historisch vastgelegd. Koning Edward liet hier een van de twaalf kruisen oprichten ter nagedachtenis aan zijn overleden vrouw, koningin Eleanor. Charing Cross zou een verbastering van *Croix de la chère reine* zijn. Eigenlijk stond het kruis niet op deze plaats, maar bij de ingang van Whitehall. Voor Londenaren is het middelpunt van hun stad zonder twijfel **Leicester Square** (F 3), voor toeristen **Piccadilly Circus** (E 3) of ook wel **Trafalgar Square** (F 3). Deze drie liggen dicht bij elkaar. Vanaf hier lopen de straten naar de warenhuizen, bioscopen, restaurants, theaters en pubs. Van Leicester Square is het maar een klein stukje lopen naar **Soho** (D/E 2/3), naar **Chinatown** (E/F 2/3) en **Covent Garden** (F 3).

Op **Piccadilly Circus** kun je geen gedresseerde tijgers of grappige clowns zien. Ook op Oxford Circus zoek je vergeefs naar de arena. Het woord *circus* betekent gewoon 'rond plein' of 'rotonde'.

Westminster – centrum van de macht

Londen heeft zich uit twee steden ontwikkeld. Wat wij tegenwoordig de **City of London** (K/L 2/3) noemen, gaat terug tot aan de Romeinse nederzetting Londinium en is bijna tweeduizend jaar oud. Al vroeg werd de City het

centrum van de handel, het bankwezen en de gilden. Daarnaast ontwikkelde zich ten westen van de City al snel het ermee concurrerende **Westminster** (M D-F 5/6). Hier bevindt zich al zo'n duizend jaar het centrum van de politieke en de kerkelijke macht. In Westminster zijn de ministeries, de Houses of Parliament, Downing Street met de woning van de minister-president, de kroningskerk Westminster Abbey en Buckingham Palace. Maar ook het Supreme Court staat hier, het hoogste gerechtshof van het land, de grootste katholieke kathedraal van Londen, Westminster Cathedral, en Victoria Station.

Trendy wijk

Tegenwoordig trekken jonge Londenaren weg uit het westen van de stad naar **East End** (M ten oosten van M 1/2) – op zoek naar kunst, cultuur en amusement. In het begin vestigden zich vooral kunstenaars in het oostelijke deel, aangetrokken door de leegstaande opslagruimten en pakhuizen; ze vestigden zich met name in **Hackney** (M ten noorden van M 1), **Limehouse** (M ten noorden van M 1) of **Spitalfields** (M M 1). Makelaars, speculanten en saneerders volgden. Intussen zijn delen van East End onbetaalbaar geworden. Toch vind je nog steeds extreme armoede in de directe omgeving van straten waar chique yuppen vertier zoeken en vervallen sociale woonflats op een steenworp afstand van peperdure lofts.

De ontwikkeling op de **South Bank** (M G–M 3/4) verloopt net zo. Daar werden een voor een opslagruimten en pakhuizen ontruimd en verbouwd tot dure woningen. Voor mensen met een modaal inkomen is hier geen plaats meer. Zij moeten uitwijken naar de randen van de stad. Zij vragen zich terecht af of de oeverpromenade erop vooruit is gegaan met zijn paleizen van beton en glas, zoals de nieuwe **City Hall** naast de **Tower Bridge** (M M 4) en het **Southbank Centre** bij de **Waterloo Bridge** (M G 3/4), het **London Eye** bij de **Westminster Bridge** (M G 4) en het **Tate Modern** (M J 3) vlak bij het **Shakespeare's Globe Theatre** (M J 3).

Samengesteld uit tientallen dorpen

De meeste stadsdelen van Londen waren vroeger dorpen die buiten de stadspoorten lagen. Vrijwel overal in de

stad zijn er wel overblijfselen uit die begindagen te vinden. In **Chelsea** (📖 A/B 7/8) zijn het de smalle straatjes met hun kleine huizen en voortuintjes, in **Spitalfields** (📖 M 1) de ooit elegante huizen van de hugenoten. De grote *town houses* van de voormalige hogere klasse van Londen zijn kenmerkend voor **Mayfair** (📖 C 3) en **Belgravia** (📖 B/C 5/6), terwijl de landelijke sfeer van **Hampstead** (📖 ten noorden van A 1) al vroeg de bohemians aantrok. Al in de 19e eeuw kwamen de Londenaren hier frisse lucht opsnuiven; ook Karl Marx kwam graag op de Heath.

Kodakmoment

Outdoor Living

Vrije tijd wordt buiten gevierd of, zoals de Britten zeggen, 'al fresco'. Dit is de nieuwste trend in Engeland – 'weather permitting, of course'. Je verstoppert is out: onvoorstelbaar voor de preutse victorianen, onmisbaar voor moderne Londenaren. De meeste pubs hebben daarom geen ondoorzichtige melkglazen ramen meer, maar je kunt er gewoon naar binnen kijken. Cafés en restaurants serveren nu ook buiten op straat. Je neemt je hond en je kinderen nu niet meer alleen naar het park mee, maar ook voor een ommetje door de buurt, zoals hier op Broadway Market.

Street art is geaccepteerd

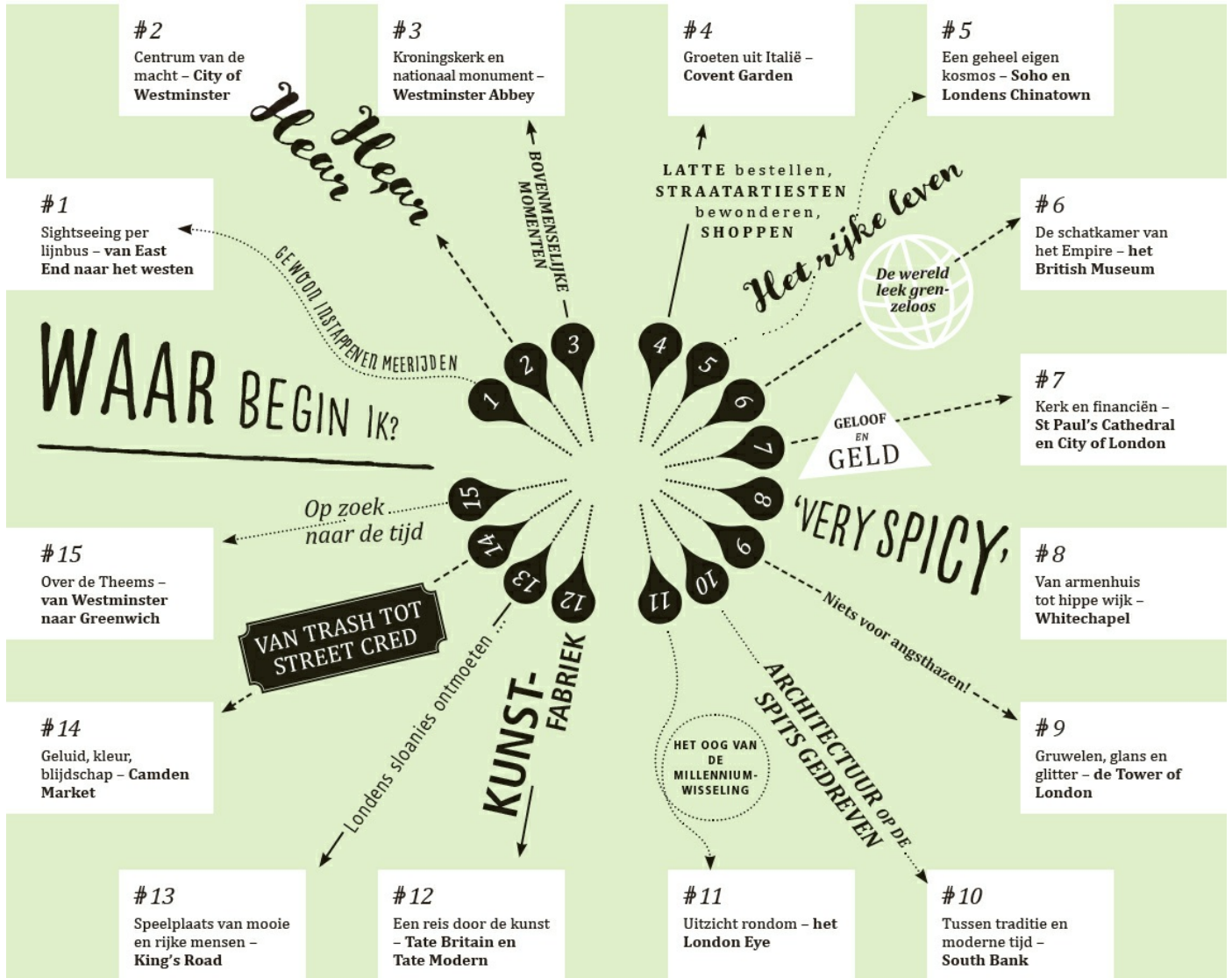
Banksy en zijn street art zijn niet meer uit Londen weg te denken. Hier is het allemaal begonnen, al komt Banksy eigenlijk uit de undergroundscene in Bristol. Inmiddels is hij over de hele wereld bekend, omdat hij overal zijn politieke statements stiekem op de muren spuit. Hij heeft eigenlijk geen galerie nodig en is altijd in voor een verrassing. Londen en Banksy horen bij elkaar, zijn message is echter internationaal.

Splash!

In Londen regent het soms en soms is altijd, zo wordt gezegd. In het tijdperk van de klimaatverandering klopt dit niet meer. Had je gedacht, dat het in Rome vaker regent dan in Londen? Behalve in de zomer! Een klein, maar beslissend verschil. Wedden, dat de man op de foto geen Londenaar is en zelfs geen Engelsman? Die dragen namelijk geen regenjas. Dat wist de taxichauffeur waarschijnlijk ook wel.

Het kompas van Londen

1

Sightseeing per lijnbus – van East End naar het westen

Heb je tijd? Wil je Londen bekijken, maar niet te voet? En wil je ook niet te veel geld uitgeven? Wat denk je ervan om gewoon een Travelcard of Oyster Card aan te schaffen, proviand mee te nemen en met de stadsbus kriskras door Londen te rijden? Je bent dan ook getuige van de dagelijkse gang van zaken. Je kijkt uit het raam, vangt flarden van gesprekken op, en doet nieuwe ervaringen op.

Ook tijdens een rit met de stadsbus kun je en passant allerlei bezienswaardigheden herkennen. Een voorwaarde is dat je tijd en geduld hebt. Een bustocht door Londen is niet geschikt voor mensen die haast hebben. De metropool is reusachtig en de busroutes zijn dan ook lang. Neem bij voorkeur bus 15, die van Blackwall op de noordoostpunt van het Isle of Dogs naar Trafalgar Square rijdt. Echt spannend wordt het vanaf **Aldgate East**.

Piccadilly Circus is misschien wel het bekendste plein van Londen en een belangrijk oriëntatiepunt voor alle bezoekers.

► BUSROUTES

Veel buslijnen nodigen uit tot sightseeing. Op de plattegrond **Key bus routes in central London** zie je welke routes wat te bieden hebben. Die vind je op de website <https://tfl.gov.uk/maps/bus>. Een **kaartje** koop je niet meer in de bus. Londenaren betalen ofwel met hun Oyster Card of per creditcard met het *contactless*-symbool. Vraag ernaar bij je bank! De kaart houd je bij het instappen gewoon tegen een afleesapparaat, dat is alles.

Let's go!

Hier begint het echte **East End**, de wijk van de cockneys, bekend van de verhalen over Jack the Ripper. Die tijd is natuurlijk voorbij, maar desondanks gaat het nog niet echt goed in East End. Het is nu een bolwerk van Pakistaanse en Bengaalse immigranten, maar trekt inmiddels ook vele jonge Londenaren. Dat is ook te zien aan de **Whitechapel Gallery** 📍 (zie ook) in Whitechapel High Street. Voordat je in bus 15 stapt, moet je daar beslist een kijkje nemen. Wie niet veel met kunst heeft en geen last heeft van pleinvrees, kan een bezoek brengen aan de **Petticoat Lane Market** 📍 (zie ook) in Middlesex Street.

Als je bij het **metrostation Aldgate East** bent ingestapt, kun je in de bus het best een plaats op het dak zoeken en snel naar links kijken. Misschien zie je nog

net de **Tower of London** 2 (zie ook)! Dan voert de reis je echter snel een heel ander Londen binnen en rijd je dwars door de **City** 3 (zie ook), het bolwerk van de financiële wereld. Vrijwel alle banken en verzekeraars van de hele wereld hebben hier een filiaal. Kijk maar naar de borden op de moderne kantoorgebouwen en laat je imponeren: van hieruit wordt de wereld geregeerd! Daar doen de paar kleine huisjes uit de middeleeuwen die tussen de wolkenkrabbers van glas en staal haast verloren gaan, niets aan af. Aan het eind van **Cannon Street** zie je weer een vertrouwd beeld: de eerbiedwaardige **St Paul's Cathedral** 4 (zie ook) met zijn indrukwekkende koepel.

Een bustour door Londen is op elk uur van de dag of de avond de moeite waard.

In het hart van de stad

Fleet Street is nog maar een treurige afspiegeling van wat de straat ooit was. Het is nauwelijks nog voor te stellen dat dit ooit de machtigste krantenstraat van de wereld was. Tot in de jaren 80 van de 20e eeuw zaten hier de belangrijkste Engelse dagbladen en persbureaus. Nog altijd heeft men het in Engeland over 'Fleet Street' als de Britse pers wordt bedoeld. Inmiddels hebben de krantenbedrijven zich over heel Londen verspreid.

Uitneembare kaart A/M 2/3 | Station Aldgate East, Bus 15 en 23

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Buskaartjes: als je maar een klein stukje meerijdt, is de Oyster Card ideaal. Als je de rit onderweg wilt onderbreken, kun je met een Day Travelcard voordelig onbeperkt meerijden. Info: <https://tfl.gov.uk>.

National Gallery 7: www.nationalgallery.org.uk, za.-do. 10-18, vr. 10-21 uur, toegang gratis.

ETEN EN DRINKEN

Aan **Edgware Road** 1 vlak bij Marble Arch vind je enkele van de beste Libanese restaurants van de stad. Ook

aan te bevelen is de Maleisische keuken bij **Satay House 2** (13 Sale Place, tel. 020 77 23 67 63, www.satay-house.co.uk, dag.12-15, 18-23 uur) ten zuiden van metrostation Edgware Road. Dit kleine restaurantje bestaat al sinds 1973. Als je niet van scherp houdt, kun je je het beste door de ober laten adviseren.

De bus rijdt van **Aldwych** de **Strand** op. Geen grap, zo heet die straat echt. Hier bevonden zich vroeger de achterbuurten (slums), waar veel romans van Charles Dickens zijn gesitueerd. Tegenwoordig staat in de Strand een van de chiqueste hotels van Londen, het **Savoy 5**, dat in 2010 voor een Brits recordbedrag van 220 miljoen pond geheel is gerenoveerd. De zijstraten links voeren omlaag naar de Theems. Rechts ligt Covent Garden, de vroegere fruit- en groentemarkt, nu een paradijs voor shopaholics.

Op **Trafalgar Square 6** (zie ook) staat **Nelson's Column**, een zuil die herinnert aan de grote zeeslag in 1805 tegen de vloeten van Frankrijk en Spanje. Van een massieve Korinthische zuil uit 1842 tuurt de admiraal neer op de straat Whitehall. De **National Gallery 7** keert hij de rug toe. Deze is gebouwd na de aankoop, in 1824, van 38 werken uit de collectie van de Russische bankier John Julius Angerstein door de Britse regering. Het toont onder andere werken van Titiaan, Rafaël, Rembrandt en Rubens. Inmiddels is de collectie Europese schilderkunst gegroeid tot bijna 2500 schilderijen. Genoeg reden om hier je bustocht te beëindigen.

Londense winkelstraten

Je kunt ook op Trafalgar Square overstappen op bus 23 en verder rijden richting Marble Arch. Binnen enkele minuten bereikt de bus **Piccadilly Circus 8**. Zes straten komen uit op het plein, dat allang niet meer rond (*circus*) is, maar wel een van de beroemdste *landmarks* van Londen en een populaire ontmoetingsplaats voor jonge mensen uit het buitenland. Ze zitten graag op de trappen van het **Shaftesbury Memorial**, dat over de hele wereld bekendstaat als Eros-fontein. De Duitse schrijver Stefan Zweig beschreef Piccadilly Circus als 'de eigenlijke noordpool of zuidpool van onze wereld'. Hoe dit ook zij, het middelpunt van Londen ligt ergens anders.

Het gaat verder over **Regent Street**, een van de betere winkelstraten van de stad. Meer naar het westen, in Mayfair, zijn de winkels echter nog chiquer, met name in de peperdure New Bond Street. Rechts strekt zich Soho uit, met zijn vele restaurants en cafés. De bus slaat bij **Oxford Circus 9** af naar een van de populairste en natuurlijk ook drukste winkelparadijzen van Londen, de **Oxford Street**. Bij de **Marble Arch 10** bereikt hij in **Hyde Park** echter weer een van de vele oasen in deze veelzijdige stad.

In **Hyde Park** ¹¹ (www.royalparks.org.uk, 5-24 uur) toont Londen zich van zijn relaxte kant: je ziet er wandelaars, ruiters en zelfs zwemmers die zich bij weer en wind in de Serpentine wagen. In het westelijke deel, de **Kensington Gardens** ¹¹, gaan kindermisjes met hun kinderwagens op de Broad Walk wandelen. Kinderen vermaken zich in het pierenbadje van de Diana Princess of Wales Fountain en *culture vultures* storten zich op de tentoonstellingen in de **Serpentine Gallery** ¹² (www.serpentinegalleries.org).

Deze glazenwasser in Oxford Street zorgt ervoor dat de bijzondere etalageversieringen goed zichtbaar zijn.

2

Centrum van de macht – **City of Westminster**

In de regeringswijk liggen heden en verleden dicht bij elkaar dan waar ook in de metropool. Hier hebben regenten en politici over het wel en wee van hun directe burens Ierland, Wales en Schotland beslist of over het lot van verafgelegen volken. Hier werden de orders gegeven waarin grote delen van de wereld zich moesten schikken.

Op **Trafalgar Square** merk je duidelijk dat hier ooit het hart klopte van een wereldrijk waar de zon nooit onderging. Ook nu nog spreekt men eerbiedig over het British Empire. Wie vanaf de trap van de **National Gallery** (zie ook) langs **Nelson's Column** in de richting van het Parlement kijkt, heeft in één oogopslag vrijwel de hele Britse koloniale geschiedenis in het vizier. Het plein zelf wordt al gedomineerd door de ambassades van Canada en Zuid-Afrika. Verderop strekt zich dan **Whitehall** uit, de boulevard van de grote ministeries.

Op gewone dagen gaat het er rustig aan toe rond Nelson's Column op Trafalgar Square, maar pas op als de Londenaren het niet eens zijn met beslissingen van hun politici: al generaties lang is het plein in het blikveld van de regeringswijk de plaats waar demonstraties worden gehouden.

Gezinsvriendelijke werktijden – daarvan kunnen Britse afgevaardigden alleen maar dromen (maar liever niet 's nachts!). De zittingen in het Lagerhuis duren maar al te vaak tot in de kleine uurtjes. Voorstellen om dit te veranderen zijn tot nu toe allemaal afgewezen. Traditie blijft nu eenmaal traditie! Als in de nacht boven in de toren van de **Big Ben** een licht brandt, weten de Britten dat hun parlementariërs nog vergaderen.

Over de politieke boulevard

Een van de mooiste gebouwen in het regeringsdistrict is **Banqueting House** [2](#). Het is van de hand van Inigo Jones, de grote architect die Londen in een tijdsbestek van 27 jaar veranderde, nadat hij in 1615 tot surveyor general van de koning was benoemd. Het eerste in classicistische stijl opgetrokken gebouw van Londen is het enige wat rest van de koninklijke residentie Whitehall Palace, dat in 1698 afbrandde. De plafondschildering in de feestzaal is van de hand van Peter Paul Rubens. Koning Charles I gaf hem in 1629 de opdracht. Zijn burgers hebben het hem niet in dank afgenomen. Op 30 januari 1649 werd de koning

gedwongen door een raam op de eerste verdieping direct op het schavot te stappen.

In de naar links afbuigende Horse Guards Avenue staat tussen het Ministry of Defence en het voormalige War Office een **monument** ³ ter herinnering aan de Nepalese Gurkha's. Nadat ze hun oorlog tegen Groot-Brittannië (1814-1816) hadden verloren, traden de Gurkha's toe tot het Engelse leger. Ze hadden de reputatie bijzonder dapper te zijn.

Tegenover het Banqueting House ligt de toegang tot de **Horse Guard Parade** ⁴. Bij het hek wachten twee gardesoldaten, hoog te paard, ook al is de paradeplaats het grootste deel van het jaar verlaten. Begin juli wordt hier echter ter gelegenheid van de verjaardag van de koningin de militaire parade Trooping the Colour gehouden.

Even verderop begint de kleine **Downing Street** ⁵. Op Number Ten wonen van oudsher de prime ministers, in het huis ernaast de ministers van Financiën. Tot 1991 was de straat vrij toegankelijk, kon je voor nummer 10 even vol ontzag stilstaan en dan doorlopen naar het St James's Park of Whitehall. In dat jaar pleegden aanhangers van de IRA echter een mortieraanslag op het huis van de premier. Sindsdien is de toegang tot de straat versperd door enorme hekken.

Geef acht! Meer dan duizend soldaten in traditioneel rood uniform en met berenmuts op het hoofd staan bij Trooping the Colour in het gelid.

Schitterende ambiance

Helemaal aan het eind van Whitehall beheerst de **Westminster Abbey** (zie ook) sinds bijna duizend jaar het uitzicht. Koning Edward the Confessor verplaatste halverwege de 11e eeuw zijn residentie naar Londen, liet de kerk bouwen en direct ernaast zijn nieuwe paleis. Het huidige **Palace of Westminster** ⁶, ofwel de **Houses of Parliament**, is echter nieuwer. Het neogotische gebouw met zijn vele vergulde torentjes, spitsen en versieringen, stamt uit de eerste helft van de 19e eeuw en heeft zich in de loop van de eeuw tot een van de bekendste bezienswaardigheden van Londen ontwikkeld. Hier voel je waarom Groot-Brittannië zo hartstochtelijk vasthoudt aan haar speciale rol in de wereld. De imposante gebouwen weerspiegelen in hun architectonische veelzijdigheid de

lange geschiedenis van de natie. Ze worden ook graag gezien als de bakermat van de democratie.

Uitneembare kaart D/F 3/5 | Station Charing Cross

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Horse Guard Parade 4: Aflossing van de wacht ma.-za. 11, zo. 10 uur.

Palace of Westminster (Houses of Parliament) 6: www.parliament.uk/visiting, debatten in het House of Commons ma. 14.30-22.30, di., wo. 11.30-19.30, do. 9.30-17.30, vr. 9.30-15 uur; rondleidingen tel. 020 72 19 41 14, £ 18,50.

ETEN EN DRINKEN

In de **ICA Café Bar** 11 (di.-zo. 11-23 uur, snack vanaf £ 8,95) kun je een drankje en een hapje nemen, maar ook lunchen en dineren.

Het British Empire bereikte zijn hoogtepunt onder koningin Victoria. Het beroemdste voorbeeld van de breed uitwaaiende smaak van de periode die haar naam draagt, is de klokkentoren van het parlement. Sinds 2012 heet hij weliswaar Elizabeth Tower, maar hij is over de hele wereld bekend als de **Big Ben** 7. Dat is eigenlijk alleen de naam van de grote klok, waarvan de diepe klank, de Westminsterslag, wereldwijd beroemd is.

Op bezoek bij de Queen

De roodgeverfde straat van Trafalgar Square naar Buckingham Palace heet **The Mall**. Aan de ene kant ligt **St James's Park** (zie ook), aan de andere kant staan grandioze *town houses* en paleizen, zoals **St James's Palace** ⁸ (zie ook) – nog altijd de officiële residentie van het Britse koningshuis –, **Clarence House** ⁹ en **Lancaster House** ¹⁰, een gebouw van Christopher Wren, waarin tegenwoordig het Commonwealth-secretariaat zetelt.

In St James's Park, sinds Henry VIII het park waar koningen wandelden of jaagden, kun je nu lekker in een ligstoel chillen.

Aan het eind van de Mall staat, omgeven door hoge muren en gietijzeren hekken, het reusachtige **Buckingham Palace** ¹¹. Normale mensen hadden alleen toegang tot het paleis ('Buck House') als ze door de Queen met een orde of adellijke titel werden beloond of voor een Garden Party waren uitgenodigd. Sinds 1992, door de koningin het *annus horribilis* genoemd, is dat veranderd. In dat jaar beleefde de koninklijke familie twee stukgelopen huwelijken en een scheiding. Bovendien werd Windsor Castle getroffen door een verwoestende brand. De koninklijke huishouding had geld nodig voor de kostbare reparaties en kwam op een idee: de negentien *state rooms* (staatsievertrekken) werden opengesteld voor betalende bezoekers – weliswaar alleen in augustus en september, als de *royal family* zich op haar kasteel in Schotland heeft teruggetrokken. In 1703 werd het paleis gebouwd voor de Duke of Buckingham. Koninklijke residentie werd het gebouw pas toen George III het in 1775 kocht voor zijn koningin Charlotte von Mecklenburg-Strelitz, met wie hij vijftien kinderen kreeg. Pas in de 19e eeuw werd het gebouw officieel residentie van een regerende monarch. Victoria was de eerste die het paleis betrok.

Je hebt op de televisie vast weleens het traditionele 'Hear Hear!' van de Britse **parlementariërs** gehoord. Doet het je niet een beetje denken aan het blaten van schapen? Als je de wonderlijke mengeling van ouderwetse rituelen,

wonderlijke gedragingen en ordinaire scheldpartijen van de afgevaardigden wilt meebelevén, is dat tijdens de zittingsperioden van het House of Commons zonder veel formaliteiten mogelijk. Je hoeft je alleen maar aan te sluiten in de rij van nieuwsgierigen voor de St Stephen's Entrance.

→ OM DE HOEK

Het **Institute of Contemporary Arts (ICA)** (Instituut voor Hedendaagse Kunst, The Mall, SW1Y 5AH, www.ica.org.uk, di.-zo. 11-23 uur, £ 1) werd in 1947 door een collectief van schrijvers, kunstenaars en critici gesticht. Het biedt kunst en trends op het gebied van film, theater, fotografie en muziek. Sinds 1968 is het Instituut gevestigd in het Carlton House Terrace tegenover de vroegere Pruisische ambassade, nu zetel van de **Royal Society** .